

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผลการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาก่อให้เกิดปัญหามากมาย โดยมีปัญหาสำคัญที่เกี่ยวข้องถึงระบบนิเวศ ซึ่งส่งผลกระทบไปทั่วโลก ทำให้เกิดความต้องการ การพัฒนาที่สมดุล ยั่งยืน และเป็นธรรม ขึ้นในสังคม จากการศึกษาพบว่า มีความพยายามที่จะพัฒนาประเทศไปสู่ความสมดุลและเป็นธรรมดังที่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2547 – 2550 (2546. หน้า 10) ระบุว่า "ภาระหน้าที่ใหม่หรือพันธกิจใหม่ของ สชช. คือ วางแผน ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน" ความสมดุล และเป็นธรรม จะเกิดขึ้นได้ด้วยองค์ประกอบอย่างน้อย สองประการ ได้แก่ การมีธรรมาภิบาล และการมีพัฒนาที่ยั่งยืน บุชนง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี (2544. หน้า 2-3) กล่าวถึง ธรรมาภิบาลไว้ว่า จะช่วยให้ระบบบริหารของรัฐมีความยุติธรรมเป็นที่น่าเชื่อถือทั้งในและต่างประเทศ ชัยสิทธิ์ เจริญมีประเสริฐ (ม.ป.ป. หน้า 141-142) กล่าวว่า หลักธรรมาภิบาลมีกระบวนการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ที่เป็นธรรมต่อคนในสังคม ให้ความมั่นใจแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาส และยากจน มีการจัดระบบเศรษฐกิจที่มีประสิทธิผล ประสิทธิภาพ และรักษาความสมดุลของระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศอย่างมีเสถียรภาพ สุวรรณ ทองคำ (2545. หน้า 1-2) สรุปว่าหลักธรรมาภิบาลเป็นทั้งหลักการขั้นพื้นฐาน และยุทธศาสตร์ที่สังคมโลกต้องการให้เกิดขึ้น และนำมาใช้ เพื่อลด บรรเทา และแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะ ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง ช่วยสร้างคุณค่า และจิตสำนึกทางปัญญา วัฒนธรรม และจริยธรรม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทำให้มีความเป็นธรรมในสังคม มีความโปร่งใส ได้รับการยอมรับ และเชื่อถือ มีประสิทธิภาพ และคุณภาพมาตรฐานสูงขึ้น มีการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นภูมิคุ้มกันที่ทำให้มีความเข้มแข็งมีเสถียรภาพ มีความมั่นคงปลอดภัยทุกภาคของสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดี องค์การสหประชาชาติ หรือ United Nation (UN) (สถาบันพระปกเกล้า, 2546. หน้า 5-9) ให้ความสำคัญกับธรรมาภิบาล โดยมีเหตุผลว่า เป็นหลักการพื้นฐานในการสร้างความเป็นอยู่ของคนในสังคมทุกประเทศ ให้มีการพัฒนาที่เท่าเทียมกัน สอดคล้องกับ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2542. หน้า 29) ได้สรุปลักษณะสำคัญของธรรมาภิบาล แบบสากล ด้านเป้าหมาย โครงสร้าง และกระบวนการ และสาระ

ของธรรมาภิบาล ดังนี้ เป้าหมายของธรรมาภิบาล คือ การพัฒนา และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
 ของทุกภาคส่วนในสังคม สาระของธรรมาภิบาล คือ การบริหารจัดการ ทางเศรษฐกิจ สังคม
 และการเมือง ต้องสร้างความสมดุลระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของสังคม ให้อยู่ร่วมกัน
 อย่างสันติสุข มีเสถียรภาพ

สรุปได้ว่าธรรมาภิบาลสามารถทำให้สังคมเกิดความสมดุล เป็นธรรม และมีการพัฒนา
 ที่ยั่งยืนได้

UN Commission on Environment and Development (UNCED) (อันยววัฒน์ รัตนศักดิ์,
 2546. หน้า 58-68) กล่าวว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สนองความต้องการ
 ของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นอนาคตต้องประนีประนอม ยอมลดความสามารถที่สนอง
 ความต้องการของตนเอง ซึ่งหมายถึงความเป็นธรรม และได้กล่าวว่า ในขณะเดียวกันเราก็จะต้อง
 ยึดหลักการ “ความยุติธรรมภายในชนรุ่นเดียวกัน” และกล่าวว่า ที่สำคัญกว่านั้นแนวคิดการพัฒนา
 ที่ยั่งยืนในทัศนะของฝ่ายนักวิชาการก้าวหน้า และองค์กรพัฒนาเอกชนต้องรวมถึงมิติ
 ความเป็นธรรมในสังคม การเคารพในสิทธิมนุษยชนและสิทธิชุมชน ในการจัดการทรัพยากร
 ตลอดจนวางแผนในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ซึ่งกระบวนการพัฒนาตามนุษย์
 ประกอบด้วยแนวคิดสำคัญ 4 ประการ ที่ทำให้แนวคิดการพัฒนามนุษย์แตกต่างไปจากตัวแบบ
 การสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ความเท่าเทียมกัน (equity) ความยั่งยืน
 (sustainability) ผลิตภาพ (productivity) และการเพิ่มพลังศักยภาพ (empowerment) นอกจากนี้
 มีการวิจัยในต่างประเทศ เช่น การวิจัยของ R. Sathiendrakumar (1996. pp. 151-163) ศึกษา
 เรื่อง การพัฒนาอย่างยั่งยืน : ความฝัน หรือ ความจริง พบว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง
 “การพัฒนาที่มั่นคง เพิ่มพูน สวัสดิการจากปัจจุบันไปถึงอนาคต” จากคำจำกัดความนี้ทำให้เห็น
 องค์ประกอบย่อยๆ ของพัฒนาการที่ยั่งยืน ดังนี้ คือ ความยุติธรรมในสังคม นิเวศวิทยา เศรษฐกิจ
 รวมทั้งเรื่องสิ่งแวดล้อม และเงื่อนไข ที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน Ludmila A Verbitskaya,
 Natalia B Nosova, Ludmila L Rodina (2002. pp. 279-288) ศึกษาเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน
 ในการศึกษาาระดับสูงในรัสเซีย : กรณีศึกษา St Petersburg State University พบว่าการพัฒนา
 ที่ยั่งยืนทางการศึกษาในรัสเซีย เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ของสังคม Victoria
 M. Segovia และ Angelina P Galang (2002. pp. 288-297) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาอย่างยั่งยืน
 ในการศึกษาาระดับสูงในฟิลิปปินส์ : กรณีศึกษา Mariam College พบว่าการที่จะเกิดการพัฒนา
 ที่ยั่งยืนได้นั้นต้องปลูกฝังจิตสำนึก และสร้างวัฒนธรรมในสังคม ซึ่งเป็นหน้าที่ ขององค์กร
 ทางการศึกษาโดยตรง

การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงมีความสำคัญ และเป็นความจำเป็นที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้น
 แนวคิดเรื่องธรรมาภิบาล กับการพัฒนาที่ยั่งยืน ถูกนำมาใช้ เพื่อทำให้สังคมเกิด
 ความสงบสุข องค์การทางการศึกษา โดยเฉพาะสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นองค์กรสำคัญ
 ในการพัฒนาศักยภาพคน เนื่องจากเป็นองค์กรที่ให้บริการกับประชาชนจำนวนมากที่สุด
 สามารถที่จะนํานโยบายสู่การปฏิบัติได้โดยง่าย และเป็นองค์กรที่สำคัญอีกองค์กรหนึ่ง
 ที่ต้องนำแนวคิดเหล่านี้มาใช้ แต่การศึกษาเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 ตามหลักธรรมาภิบาล มีน้อยมาก และที่ศึกษาไว้ก็เป็น ภาพรวมกว้างๆ ยังไม่มีการศึกษาถึง
 หลักการนำไปปฏิบัติ และการนำไปใช้ที่เหมาะสม เช่นเดียวกับแนวคิดเรื่อง การพัฒนาที่ยั่งยืน
 ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งพระธรรมปิฎก ปยุตโต (2543) เห็นว่า การจัดการศึกษาตามหลักสูตร
 ไม่สัมพันธ์กับชีวิตจริง คนมาเรียนเพียงเพื่อรับวุฒิปัตร์ หรือเรียนไปเพื่อประกอบอาชีพ
 จำเป็นที่จะต้องทบทวนกันใหม่ (ธรรมปิฎก ปยุตโต, 2539 หน้า. 238-258) ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับ
 กระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน จะเกิดขึ้นได้นั้นต้องอาศัยการเพิ่มสมรรถนะให้องค์กร นั่นคือ
 การพัฒนาคนให้มีศักยภาพก่อนเป็นอันดับแรก เมื่อพัฒนามนุษย์ให้เป็นแกนกลาง
 ในการพัฒนาแล้ว การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้น ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีการศึกษาว่า การบริหาร
 สถานศึกษาตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ควรยึดหลักใดจึงจะทำให้เกิดผลทางปฏิบัติได้
 ผู้วิจัย จึงสนใจที่จะ ศึกษา สร้าง ตรวจสอบ และนำเสนอรูปแบบ การบริหารสถานศึกษา
 ขั้นพื้นฐาน ตามหลักธรรมาภิบาล และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยอาศัยกระบวนการของระเบียบวิธี
 วิจัยในการศึกษา กล่าวคือ จะศึกษาสังเคราะห์เอกสาร ร่วมกับการสรุปปรากฏการณ์ การบริหาร
 การศึกษา จากโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ แล้วนำเสนอเป็นองค์ความรู้ใหม่
 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

คำถามวิจัย

คำถามวิจัยทั่วไป

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักธรรมาภิบาล และการพัฒนาที่ยั่งยืน
 ควรเป็นอย่างไร

คำถามวิจัยเฉพาะ

1. การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักธรรมาภิบาล และการพัฒนาที่ยั่งยืน มีลักษณะอย่างไร
2. รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักธรรมาภิบาล และการพัฒนาที่ยั่งยืน มีองค์ประกอบอะไรบ้าง
3. รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักธรรมาภิบาล และการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมหรือไม่

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

จุดมุ่งหมายทั่วไป

เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักธรรมาภิบาล และการพัฒนาที่ยั่งยืน

จุดมุ่งหมายเฉพาะ

1. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักธรรมาภิบาล และการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักธรรมาภิบาล และการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. เพื่อตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักธรรมาภิบาล และการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักธรรมาภิบาล และการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักธรรมาภิบาล และการพัฒนาที่ยั่งยืน

ขอบเขตของการวิจัย

1. สนามวิจัย ได้แก่ สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ที่ได้มาจากผู้มีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ระดับเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้เสนอชื่อจากความคิดเห็นส่วนตัวเป็นสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยเลือกสถานศึกษาที่ได้รับการเสนอชื่อซ้ำกันมากที่สุดมา จำนวน 2 โรงเรียน เป็นสนามวิจัย เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ระเบียบวิธีวิจัย การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มี 8 ขั้นตอน ได้แก่ การเลือกสนามวิจัย การเตรียมตัวเข้าสนาม การเข้าสนาม การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล การกำหนดแหล่งข้อมูล เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. การศึกษาปรากฏการณ์ในภาคสนาม ใช้เทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสังเกต และการสัมภาษณ์
4. ประเด็นที่ศึกษา การกำหนดประเด็นในการศึกษา มีดังต่อไปนี้
 - 4.1 ศึกษาสภาพทั่วไป เช่น ทำเลที่ตั้ง บริบทอื่น ได้แก่ สังคม วัฒนธรรม ศาสนา ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ ประวัติความเป็นมา บุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้อง สารสนเทศอื่น โครงสร้างการบริหารโรงเรียน ภาระงาน แผนงาน โครงการ กิจกรรม งานตามนโยบาย ผลงาน
 - 4.2 ปัจจัยการบริหาร ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ที่ปรึกษา กรรมการโรงเรียน ประชาชน อาคารสถานที่ สิ่งปลูกสร้าง งบประมาณ
 - 4.3 การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล และการพัฒนาที่ยั่งยืน ของผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่
 - 4.3.1 การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล และการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย หลักนิติธรรม คุณธรรม รับผิดชอบ โปร่งใส มีส่วนร่วม คำนึงถึง และหลักการสร้างยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาอย่างรอบด้าน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การสร้างองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง การมีวัฒนธรรมองค์กรเพื่อการพัฒนา
 - 4.3.2 กระบวนการบริหารจัดการ เทคนิค ทักษะ พฤติกรรมการบริหาร เช่น การใช้สื่อเทคโนโลยี การสื่อสาร การตัดสินใจ ภาวะผู้นำ การสร้างแรงจูงใจ โดยศึกษาวิธีดำเนินการ ต่อไปนี้ การวิเคราะห์ภารกิจตามสภาพปัญหา ความต้องการ การวางแผน การดำเนินการตามแผน การกำกับ ติดตาม นิเทศ การวัด ประเมิน ตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน การรายงานการบริหารตามหลักการบริหารคุณภาพต่าง ๆ

4.4 ผลผลิต ได้แก่ ประสิทธิภาพและคุณภาพของโรงเรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครู นักเรียน

5. แหล่งข้อมูล

5.1 บุคคล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ศิษย์เก่า ผู้ปกครองนักเรียน ที่ปรึกษา กรรมการสถานศึกษา ผู้อุปการะโรงเรียน ผู้ประกอบการค้า นักการภารโรง ผู้รักษาความปลอดภัย ครอบครัวผู้เกี่ยวข้อง ผู้เกี่ยวข้องอื่น

5.2 เอกสาร หลักฐาน สิ่งพิมพ์ ได้แก่ แฟ้มสะสมผลงาน (port folio) ของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) โครงการ โครงงาน แผนภาพ แผนภูมิ ภาพถ่าย ภาพนิ่งภาพเคลื่อนไหว วัสดุสิ่งของ สมุดบันทึกการประชุม สมุดนิเทศ สมุดบันทึกต่าง ๆ ธรรมนูญโรงเรียน ข้อตกลงต่าง ๆ สมุดงานนักเรียน ผลงานครู ผลงานนักเรียน ฯลฯ

5.3 ร่องรอยการปฏิบัติจริง เช่น ความสะอาด มารยาท การมีระเบียบวินัย ในตนเอง การมีระเบียบวินัยในหมู่คณะ วิธีปฏิบัติต่างๆ การเข้าประชุม การทำกิจกรรม

5.4 เวลา ใช้เวลาราชการ และเวลาที่เหมาะสม

5.5 สถานที่ ได้แก่ ร้านค้า บ้านพัก โรงเรียน สถานที่ทั่วไปในบริเวณโรงเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ธรรมาภิบาล หมายถึง หลักที่ใช้ในการบริหารจัดการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งวิเคราะห์องค์ประกอบ ตามแนวทางของการสร้างดัชนีชี้วัด ของสถาบันพระปกเกล้า และสำนักงาน ก.พ. โดยยึดหลัก 6 ประการ ตามระเบียบของสำนักงานกฤษฎีกา ได้แก่ หลักนิติธรรม คุณธรรม ความรับผิดชอบ ความโปร่งใส มีส่วนร่วม ความคุ้มค่า

หลักนิติธรรม ประกอบด้วย กฎระเบียบของโรงเรียนที่กำหนดขึ้นใช้ มีการดำเนินการ ที่มีความสอดคล้องกับระเบียบกฎหมาย นโยบาย ของทางราชการ กฎระเบียบ แนวปฏิบัติเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกหรือตัวแทนในโรงเรียน มีการบริหารงานตามกฎหมาย หลักการ กฎ ระเบียบ ข้อตกลงของโรงเรียน มีการดำเนินการตามกฎหมาย หลักการ กฎ ระเบียบ ข้อตกลงของโรงเรียน มีการส่งเสริม สนับสนุน ให้บุคลากรปฏิบัติตามกฎหมาย หลักการ กฎ ระเบียบ ข้อตกลงของโรงเรียน

หลักคุณธรรม ประกอบด้วย การปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยยึดมั่นในความถูกต้อง
ดีงาม มีการส่งเสริมสนับสนุนให้เป็นผู้มีคุณธรรม การสร้างความเสมอภาค

หลักความรับผิดชอบ ประกอบด้วย มีการทำงานตามโครงสร้างองค์กร
การบริหารงาน มีการกระจายอำนาจสู่บุคลากรระดับต่าง ๆ มีการสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากร
มีความรับผิดชอบ

หลักความโปร่งใส ประกอบด้วย มีการดำเนินงานต่าง ๆ อย่างเปิดเผย
มีการปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศ ให้มีความถูกต้อง เป็นปัจจุบัน สม่ำเสมอ มีกลไกและปรับปรุง
กลไกการตรวจสอบผลการดำเนินงานในทุกขั้นตอน มีการรายงานผลการดำเนินงาน
อย่างเป็นระบบ

หลักการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การเปิดโอกาสให้บุคลากร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
มีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการบริหารภายในองค์กร
แสวงหาความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

หลักความคุ้มค่า ประกอบด้วย การสร้างความตระหนัก การใช้กลยุทธ์
ในการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จ ทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ มีการใช้เทคนิคการบริหาร
คุณภาพในการดำเนินการ มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม

การพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย การสร้างยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาอย่างรอบด้าน
การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การสร้างองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง การมีวัฒนธรรมองค์กร
เพื่อการพัฒนา

การสร้างยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาอย่างรอบด้าน ประกอบด้วย การสร้าง
และดำเนินการตามกระบวนทัศน์ในการพัฒนา มีกระบวนการบริหารที่เป็นระบบ มีการวางแผน
ร่วมมือกันในเครือข่ายอย่างหลากหลาย มีการเพิ่มขีดความสามารถการดำเนินงานในโรงเรียน

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ประกอบด้วย การแสวงหาความร่วมมือทั้งใน
และนอกโรงเรียน การสนับสนุน ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการเพิ่มสมรรถนะคนในองค์กร
การมีรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือที่หลากหลาย

การสร้างองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย การจัดระบบการจัดเก็บสะสม
องค์ความรู้ การสร้างแหล่งการเรียนรู้ การสร้างองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนให้เกิด
การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ การเผยแพร่องค์ความรู้

การมีวัฒนธรรมองค์กรเพื่อการพัฒนา ประกอบด้วย การสร้างคุณลักษณะของบุคลากรที่จะพัฒนาศถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศในระดับบุคคล กลุ่ม และสังคม ทั้งด้านพฤติกรรม ความคิด ที่เอื้อต่อการทำงานให้สำเร็จ การสร้างบรรยากาศในองค์กรที่เอื้อต่อความสำเร็จ การมีวัฒนธรรมที่มีคุณภาพ การส่งเสริมให้มีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนพฤติกรรมให้เกิดความคงทน

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาล และการพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง แผนภูมิ ที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสาร ร่วมกับการสรุปปรากฏการณ์การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามภาระงาน 4 งาน คือ วิชาการ บุคลากร งบประมาณ และบริหารทั่วไป ที่ใช้หลักธรรมาภิบาล 6 หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรม คุณธรรม ความรับผิดชอบ ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความคุ้มค่า และใช้หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน 4 หลัก ได้แก่ การใช้ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาอย่างรอบด้าน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การสร้างองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง การมีวัฒนธรรมองค์กรเพื่อการพัฒนา โดยผ่านการตรวจสอบด้วยกระบวนการทางวิจัยที่เป็นระบบ เชื้อถือได้

การตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาล และการพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การตรวจสอบความเหมาะสม ด้านความครอบคลุมตามเนื้อหา ด้านความถูกต้อง ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักธรรมาภิบาล และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยวิธีการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญที่มีผลงานทางวิชาการ มีประสบการณ์ หรือทำงานเกี่ยวข้องกับธรรมาภิบาล การพัฒนาที่ยั่งยืน หรือการบริหารการศึกษา